

 N_2 35 (21048)

2016-рэ илъэс БЭРЭСКЭЖЪЫЙ ГЪЭТХАПЭМ и 2

> кыхэтыутыгьэхэр ыкіи нэмыкі къэбархэр тисайт ижьугьотэштых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгеир ауж къинэрэп

Бюджет ахъщэм игъэфедэн, жъы хъугъэу, зэхэоным нэсыгъэ унэхэм ащыпсэухэрэм ягъэкощын, фэтэрыбэ хъурэ унэхэм ягъэкіэжьын афэгъэхьыгъагъ УФ-м и Премьер-министрэ игуадзэу Дмитрий Козак тыгъуасэ видеоконференциеу зэхищэгъагъэр. Адыгеим ылъэныкъокіэ ащ хэлэжьагъэх АР-м и Ліышъхьэу Тхьакіущынэ Аслъан, финансхэмкіэ министрэу Долэ Долэтбый, псэолъэшіынымкіэ, транспортымкіэ, псэупіэ-коммунальнэ ыкіи гъогу хъызмэтхэмкІэ министрэу Валерий Картамышевыр, мэкъумэщ хъызмэтымкіэ министрэу Юрий Петровыр, Уплъэкіокіо-лъытэкіо палатэм ипащэу Елена Матвеевар, нэмыкіхэр.

Дмитрий Козак бюджет ахъщэм игъэфедэнкІэ пшъэрылъэу яІэхэр субъектхэм ащыщхэм икъоу зэрамыгъэцэк агъэхэм къыщыригъэжьагь. Ащ къызэри-ІуагьэмкІэ, УФ-м ибюджет къыхэхыгъэу блэкІыгъэ 2015-рэ илъэсым афатІупщыгъэ ахъщэм щыщэу сомэ миллиард 72-м ехъур гъэфедагъэ мыхъугъэу, зишыкагъэм пэруамыгъэхьагъэу къырагъэгъэзэжьыгъ. Кризисым икъиныгъохэр экономикэм къызщызэпичырэ лъэхъанымкІэ ар бэдэдэу зэрэщытыр ащ кІигъэтхъыгъ. Бюджет ахъщэм игъэфедэнкІэ пшъэрылъхэр зымыгъэцакІэхэрэм ахъщэу амыгъэфедагъэр икІэрыкІэу зэрафамытІупщыжьыщтым имызакъоу, субсидиеу аратыгъэр зэрэщытэу къа ахыжьынэу 2014-рэ илъэсым иІоныгъо мазэ унашъо къызэрэдэкІыгъэр пстэумэ агу къыгъэкІыжьыгъ. Амыгъэфедагьэу федеральнэ бюджетым фагъэзэжьыгъэ ахъщэр икІэрыкІэу къаратыжьынэу мэлылъфэгъум и 1-м нэс субъектхэм пІальэ араты, ау ащ тхыльэу ищык агъэхэр гъэтхэпэ мазэм

ыгузэгу нэс alaкlaгъэхьанхэр шіокі зимыіэ іоф.

Жъы хъугъэу зэхэоным нэсыгъэ унэхэм ащыпсэухэрэм ягъэкощынк и пшъэрылъхэр субъектхэм икъоу агъэцэкlагъэхэп, зымыгъэцэкІэгъахэхэри щыІэх. ПстэумкІи Урысыем исубъектхэм япроцент 49-р ары ныІэп ар зыгъэцэкІагъэр. Агъэкощыгъахэхэм псэупІэу аратыгъэхэм ядэгъугъэ уимыгъэразэу ахэтыр зэрэмымакІэми Премьер-министрэм игуадзэ къыкІигъэтхъыгъ, субъектхэм япащэхэу зипшъэрылъхэр зымыгъэцэкlагъэхэм ащыщэу иІэнатІэ джырэблагьэ ІуагьэкІыгьэхэр мыщ дэжьым щысэ къыщихьыгъэх.

естя мехену едуах едидетеФ кІэжьынкІи имырэзэныгъэхэр къыриІотыкІыгьэх. Ащ пэІухьанэу цІыфхэм къатыгъэ сомэ миллиард 97-м щыщэу миллиард 25-р ары ныІэп гъэфедагъэ хъугъэр. Ахъщэр къызыфатыгьэ унэхэр зэрамыгьэкІэжьыхэрэр, щык агъэхэр зэрэдамыгъэзыжьыхэрэр ащ къызэриушыхьатырэм, зипшъэрылъхэр зымыгъэцакІэхэрэми пшъэдэкіыжь зэрахьыщтыр кіигъэтхъыгъ.

Нэужым мы лъэныкъохэм афэгьэзэгьэ министрэхэр Іофхэм язытет нахь игъэкІотыгъэу къытегущы агъэх, субъектэу пшъэрылъхэр икъоу зыщагъэцэкlагъэхэри, ауж къинагъэхэри къыхагъэщыгъэх. Ахэм япащэхэм ащыщхэм Дмитрий Козак упчІэхэр афигъэзагъэх.

гьэ лъэныкъохэмкІэ щыкІэгьэнчъэу къамыІуагъэми, ауж къинэхэрэм ащыщэу игугъу къашІыгъэп. АР-м и Ліышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан видеоконференцием ыуж къызэриІуагъэмкІэ, бюджет ахъщэу 2015-рэ илъэсымкІэ сомэ миллиони 121-м амыгъэфедагъэу рагъэгъэзэжьын фаеу хъугъэ, ау ар ежьхэм ялажьэу щытэп. Ахъщэр гужъуагъэу, илъэсым ыкІэм, тыгъэгьэзэ мазэм, къафэкІуагъ ыкІи зищыкІагъэм пэІуагъэхьанэу игъо ифагъэхэп. Ар къэзыушыхьатырэ тхылъхэр агъэхьазырыгъэх, охътэ благъэм федеральнэ Гупчэм ІэкІагъэхьанышъ, ахъщэм икІэапаий псэупіэхэр тшіыгъахэх, тхылъхэр агъэхьазырыхэмэ, кІэ Іофхэр икъоу лъымыкІотэнхэр къызыхэкІырэр. Арэу

щытми, инвесторхэм талъэхъу,

къэтэгъотых. БлэкІыгъэ илъэ-

сым унэхэр тфэзышІыгьэ дэ-

дэм 2016-рэ илъэсымки зэ-

зэгьыныгьэ дэтшІыгьэшъ, дгьэкощын фаехэм апае псэупІэхэр ащ егъэуцух. Фэтэрыбэ хъурэ унэхэм ягьэкІэжьыни республикэм ипашэ къытегущыІэзэ, блэкІыгьэ илъэ-

сым унэ 37-рэ зэрэзэтырагъэ-

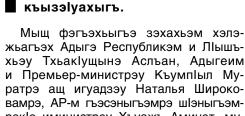
псыхьажьыгъэр къыІуагъ. ХЪУТ Нэфсэт. Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

СИТУАЦИОННЫЙ ЦЕНТ

ПРАВИТЕЛЬСТВА РОССИЙСКО

Тэхъутэмыкъое районым ит поселкэу Яблоновскэм дэт

кіэлэціыкіу іыгъыпіэу

корпусыкіэр мэфэкі

къыпашІыхьэгъэ

«Солнышко» зыфиюрэм

шіыкіэм тетэу тыгъуасэ

жьагъэх Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан, Адыгеим и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратрэ ащ игуадзэу Наталья Широковамрэ, АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэу Хъуажъ Аминэт, муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ «Тэхъутэмыкъое районым» иадминистрацие ипащэу Шъхьэлэхъо Азмэт, ны-тыхэр, кІэлэцІыкІухэр.

КІэлэцІыкІу ІыгьыпІэу «Солнышкэм» икорпусыжъ сабыи 120-рэ чІэс, псэdэу къызэlуахыгьэри ащ фэдизмэ афытегъэпсыхьагъ. Гъэсэныгъэм иучреждение мэзи 7-м къыкоц ашыгъ, ащ сомэ миллион 17,2-м ехъу пэlyагъэхьагъ, джащ фэдэу чІыпІэ бюджетым иамалхэри къызфагъэфедагъэх. КъызэраІуагъэмкІэ, мыщ гурыт ыкІи нахьыжъ купхэр чІэсыщтых, щеджэщтых. Республикэм ипащэхэр ІэпыІэгъу къазэрафэхъухэрэм ишІуагъэкІэ, 2013рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу районым ит кіэлэціыкіу іыгъыпіэхэм чіыпіэ тедзэ 480-рэ фэдиз къащызэlуахыгъ. Мы уахътэм ехъулІэу илъэси 3 — 7 зыныбжь сабый 55-рэ чэзыум хэт, ау жъоныгъокІэ-мэкъуогъу мазэхэм яхъулІэу а гумэкІыгьор дэгьэзыжьыгьэ хъущт, сыда пюмэ а лъэхъаным кіэлэціыкіу купыкіэхэр аштэщтых.

(Икlэух я 2-рэ н. ит).

2 Гъэтхапэм и 2, 2016-рэ илъэс «Адыгэ макь»

ШІухьафтын шъыпкъэ афэхъугъ

(ΜκΙ Ανχ

УФ-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетрэ блэкІыгъэ илъэсым зэзэгъыныгъэу зэдашІыгъэм диштэу, кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэхэм чІыпІэ тедзэхэр къащызэІухыгъэнхэм пае Адыгеим субсидие къыфатІупщыгъ. А мылъкур муниципальнэ образованиехэм атырагощагъ, ащ ишІуагъэкІэ чІыпІэкІэ 520-рэ къызэІуахыгъ. Джащ фэдэу чІыпІэ бюджетхэм яахъщэкІэ 2015-рэ илъэсым чІыпІи 105-рэ агъэпсыгъ.

АР-м и ЛІышъхьэ Іофтхьабзэм къыщыгущыІэзэ, ІыгъыпІэм икорпусыкІэу къызэІуахыгъэмкІэ поселкэм щыпсэухэрэм, ны-тыхэм, сабыйхэм къафэгушІуагъ.

Мы аужырэ илъэсхэр пштэмэ, Адыгеим псэолъэкІэ 350-рэ фэдиз щыдгъэуцугъ. Ау сыдигъокІи анахьэу тынаІэ зытедгьэтырэр тисабыйхэр зычІэсыщтхэ, зыщеджэщтхэ учреждениехэм яшІын, язэтегьэпсыхьан ары, — къыІуагь ТхьакІущынэ Аслъан къэзэрэугьоигъэхэм закъыфигъазэзэ. — Тикомандэ июфшіэн зырегъажьэм пшъэрылъ шъхьаlэу зыфэдгъэуцужьыгъагъэхэм ащыщ экономикэм хэхъоныгъэхэр едгъэшІынхэр, цыфхэм щыІэкІэ-псэукІэу яІэр нахьышІу шІыгьэныр. Тэхьутэмыкьое районыр пштэмэ, непэ ащ ибюджет сомэ миллион 645-м ехъу, инвесторхэм ягуапэу мы муниципальнэ образованием къэкlox. яахъщэ къыхалъхьэ. Ащ ишІуагъэкІэ,

бюджетым къихьэрэ хэбзэlахьхэм ахэхьо, loфшlэпlэ чlыпlакlэхэр къызэlутэхых. Районыр зыпкъ итэу ыпэкlэ лъыкlотэным сыдигъуи мэхьанэшхо етэты, ар зэшlохыгъэным пае амалэу щыlэмкlэ lэпыlэгъу тыфэхъу. Гущыlэм пае, мыщ дэсхэр бэшlагъэу зэжэгъэхэ поликлиникэ афэтшlыгъ, социальнэ мэхьанэ зиlэ псэуалъэхэр афэтэгъэцэкlэжьых, зэтетэгъэпсыхьэх. Шэпхъэшlухэм адиштэрэ футбол ешlапlэ щыгъэпсыгъэным пае муниципалитетым сомэ миллион 15 фэттlупщыгъ. Районым игумэкlыгъохэр зэкlэ псынкlэу дэгъэзыжьыгъэхэ зэрэмыхъущтыр къыдгурэlо, ау едзыгъо-едзыгъоу ащ тыфэкlощт. Къызэрэсlуагъэу, тшlагъэр макlэп, ау джыри lоф зыдэтшlэн фэе лъэныкъоу щыlэр бэ, ахэм язэшlохын тыпылъыщт. Поселкэм щыпсэухэрэм ягушlуагъо адэтэгощы, ащ дакlоу, гъэсэныгъэм иучреждение игъэпсын зиlахышlу хэлъ район администрацием ипащэу Шъхьэлэхъо Азмэт, псэо-

лъэшіхэм тафэраз. Сабыйхэр ары тинеущрэ мафэ зэпхыгъэр, ахэм апай тызкіыщыіэр, Іоф зыкіатшіэрэр.

Нэужым гущыlэр зыштэгъэ Надежда Жирновам ны-тыхэм ацlэкlэ республикэм, муниципалитетым ипащэхэм закъыфигъэзагъ ыкlи рэзэныгъэ гущыlэхэр апигъохыгъэх.

— Мы ІыгъыпІэм имызакъоу, районым нэмыкі лъэныкъохэмкіи хэхьоныгъэхэр ышіынхэмкіэ зишіогъэшхо къытэкіыхэрэ АР-м и Ліышъхьэ, республикэм и Премьер-министрэ, депутатхэм «тхьашъуегъэпсэу» ятэіо, — къыіуагъ Шъхьэлэхъо Азмэт. — Непэ къызэіутхыгъэ корпусыкіэм пэіухьащт ахъщэр гужъуагъэу къытіэкіэхьагъ, арэу щыт нахь мышіэми, Къумпіыл Мурат ишіуагъэкіэ, итхъухьагъэр зэкіэ дгъэцэкіэн

тфызэшюкыпъ, аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ псэуалъэ тиlэ хъугъэ. Мыщ тыкъышыуцурэп — джыри кlэлэцlыкlу lыгъыпlи 2 кlэу тшlынэу тэгъэнафэ, ащ фытегъэпсыхьэгъэ проектхэр щыlэх.

Зэхахьэм хэлэжьэгьэ сабыйхэу мы гьэсэныгьэм иучреждение чіэсыщтхэм усэ ціыкіухэр къаіуагьэх, адыгэ къашьохэр къашыгьэх, нэужым республикэм ипащэ готхэу нэпэеплъ сурэт зытырарагьэхыгь.

Тхьакіущынэ Аспьан, Шъхьэлэхъо Азмэт, кіэлэціыкіу іыгъыпіэу «Солнышко» зыфиіорэм ипащэу Ліые Светланэ нэужым мэфэкі шіыкіэм тетэу лентэ плъыжьыр зэпаупкіи, псэуалъэм ипчъэхэр къызэіуахыгъэх. Ар ыкіоцікіэ зэрэзэтегъэпсыхьагъэр АР-м и Ліышъхьэ ыуплъэкіугъ, ылъэгъугъэм осэшіу фишіыгъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Зигьот макіэхэм апае

Промышленностым, мэкъумэщ хъызмэтым, сатыум ІэпыІэгъу ятыгъэным, цІыфхэр зэрэщафэхэрэм, фэІо-фашІэхэр зэрагъэфедэхэрэм зыкъягъэІэтыгъэным фытегъэпсыхьэгъэ Іофтхьабзэу УФ-м и Правительствэ ыгъэнэфагъэхэм зэу ащыщ гъомылапхъэхэм апэІухьанэу субсидиехэр зигъот макІэхэм аратынхэр.

Ар электроннэ шіыкіэм тетэу гъэпсыгъэ сертификатыщт (электронный продовольственный сертификат). Зигъот макіэхэм ціыфым ипсауныгъэкіэ мэхьэнэ ин зиіэ гъомылапхъэхэр къащэфынхэ амал зэрямыіэм къыхэкіыкіэ, ахэр къызіэкіагъэхьанхэмкіэ къэралыгьор іэпыіэгъу афэхъуныр ары ащ пшъэрылъ шъхьаізу иіэ хъурэр.

Промышленностымкіэ ыкіи сатыумкіэ Министерствэм къызэритырэмкіэ, мы проектым къыдилъытэрэ пстэури агъэнэфэгъах, зигъот макіэхэм гъомылап-хъэхэмкіэ іэпыіэгъу ятыгъэным фытегъэпсыхьэгъэ программэ агъэхьазыри Правительствэм фагъэкіуагъ. Арэу щытми, джыри субъектхэм мы проектыр ащежьагъэгоп.

Министерствэм къызэрэщагъэнафэрэмкіэ (ар Гупчэ СМИ-хэм къатыжьыгъ), программэм шіыкіитіу къыщыдэлъытагъ.

Зыр субсидиехэр ары. Урысыем къыщыдагъэкІырэ гьомылапхъэхэр тучанхэм къащащэфынхэм пае банкым икарточкэ ахъщэ къафырагъэхьащт. ЯтІонэрэр общественнэ шхапІэхэм ыпкІэ хэмылъэу е фэгъэкІотэнхэр яІэхэу ащышхэнхэу амал аратыныр ары. Проектым илъыгъэкІотэн Іоф дишІэнэу ыкІи лъыплъэнэу мыкоммерческэ организациеу «Национальный администратор Программ поддержки спроса» зыфиlорэм фагъэзэщт. Джащ фэдэу программэм къыдилъытэрэ Іофтхьабзэхэм язэшІохын, сертификатымкІэ (картэмкІэ) къащэфын алъэкІыщт товархэм, фэІо-фашІэхэм ягьэнэфэн, нэмыкІыбэр ащ ипшъэрылъых, субъектхэм яхэбээ органхэм апэблагьэу Іоф адишІэн фае.

Общественнэ шхапіэу, щапіэу ыкіи банкэу мы Программэм хэлэжьэщт-хэри къыхахыщтых. Ащ фэдэу мы

Іофым къыхэлажьэмэ зышюигъо пстэуми ащ фэдэ амал аратыщт, ау ахэр зэк ври мы системэм фэгъэзэгъэщт Гупчэм епхыгъэу Іоф ашіэн фаеу хъущт. Шхапізу е щапізу хэлэжьэщтхэм якъыхэхынкіз шюкі зимыіэ шэпхъэ гъэнэфагъэ щыіэп. Мэкъумэщ хъызмэт продукцием фэгъэзагъэхэр къыхэлажьэхэмэ лъэшэу зэрягопэщтыр къыхагъэщы.

Проектым къызэрэщыдэлъытагъэмкlэ, унагъоу ащ фэдэ Іэпыlэгъу зищыкlагъэм щыщэу зы нэбгырэ мы Іофым фагъэ-

зэгъэ организацием екіоліэнышъ, лъзіу тхылъыр ытхын фае. Ащи, нэмыкі тхылъэу ыгъэхьазырыгъэхэми, унагъом иіофхэм язытети ахэплъэнхэшъ, ахэм къапкъырыкіыхэзэ іэпыіэгъур атефэмэ рахъухьащт. Атефэу алъытэмэ, банкау мы Программэм къыхэлажьэрэм екіоліэнышъ, ахъщэр къызэрагъэхьащт карточкэр къыратыщт. А карточкэр ары сертификаткіэ зэджагъэхэр.

Мы карточкэмкіэ Урысыем къыщыдагъэкіырэ гъомылапхъэхэр арых ныіэп унагъом къыщэфынхэ ылъэкіыщтыр. Ахъщэу ащ илъыр банкоматым екіуаліэмэ къырихын ылъэкіынэу щытэп. Мазэм къыкіоці ахъщэу къыфатіупщыгъэр зэкіэри ымыгъэфедэмэ, къэнагъэр программэм ибюджет ихьажьыщт.

Зигъот макіэхэм ціыфым ипсауныгъэкіэ ищыкіэгъэ гъомылапхъэхэр къащэфынхэу Іэпыіэгъу мы Программэр зэрафэхъущтым имызакъоу, къэралыгъом игъомылэпхъэшіхэм япродукцие нахьыбэу Іуагъэкіынымкіи ишіуагъэ мымакізу къэкіонэу гугъапіэ къеты. Хъоршэрыгъэ зэрихьэзэ, мылъку къызіэкіэзыгъахьэ зышіоигъохэм къызфагъэфедэн амылъэкіынэу системэр зэтырагъэуцонэуи тэгугъэ.

ХЪУТ Нэфсэт.

ПенсиехэмкІэ фондым къеты

Республикэм щыпсэурэ бэгъэшіэ нэбгырэ 43-мэ гъэтхапэм Президентым ыціэкіэ шіуфэс тхылъхэр къаіукіэщтых.

Урысые Федерацием ПенсиехэмкІэ ифонд и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм зифэІо-фашІэхэр ыгъэцэкІэрэ нэбгырэ 43-мэ илъэс 90-рэ ыкІи 95-рэ аныбжь хъущт. А мафэхэм яхъулІэу Владимир Путиныр къафэгушІощт. ЗимэфэкІ хагъэунэфыкІыщт нэбгырэ 43-р Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъ.

Урысые Федерацием Пенсиехэмкlэ ифонд и Къутамэу Адыгеим щыlэм мазэ къэс Урысые Федерацием и Президент и Администрацие lэкlигъэхьэрэ къэбархэм атегъэпсыхьагъэу ащ фэдэ шlуфэс тхылъхэр къафагъэхьых.

ПшІэнкІэ гъэшІэгъоны: республикэм щыщ нэбгырэ 37-мэ гъатхэм аныбжь илъэс 90-рэ хъущт, нэбгыри 5-мэ — илъэс 95-рэ. Анахьыбэу гъатхэм иапэрэ мазэ зимэфэкІ хэзыгъэунэфыкІыщтхэр зыщыпсэухэрэр Адыгеим икъэлэ шъхьаl (нэбгырэ 14), Тэхъутэмыкъое районым — нэбгыри 10.

Урысые Федерацием Пенсиехэмкіэ ифонд и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыіэм ипресс-къулыкъу

Зэнэкъокъу зэхащэ

Адыгэ Республикэм и Президент 2008-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 30-м ышіыгъэ Указэу N 41-р зытетэу «Журналистикэм ылъэныкъокіэ Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ ишіухьафтын ехьыліагъ» зыфиіорэм диштэу 2016-рэ илъэсым журналистикэм ылъэныкъокіэ Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ ишіухьафтын (ыужыкіэ шіухьафтыныр тіозэ дгъэкіощт) зыфагъэшъуашэмэ хъунэу къагъэлъэгъощтхэм азыфагу зэнэкъокъу шъхьэихыгъэ зэрэщызэхащэщтымкіэ макъэ къагъэіу.

ЛъэныкъуитІукІэ шІухьафтыныр афагъэшъошэщт: гъэзетхэм (журналхэм) къарыхьэгъэ ІофшІагъэхэм апае сомэ мин 50, теле, -радиокъэтынхэм апае сомэ мин 50 аратыщт.

Журналистикэм ылъэныкъокІэ Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ишІухьафтын афэзыгъэшъошэрэ комиссием (ыужыкІэ комиссиер тІозэ дгъэкІощт) 2016-рэ илъэсым чъэпыогъум и 1-м къыщегъэжьагъэу шэкlогъум и 1-м нэс журналист Іофшlагъэхэмрэ документхэмрэ аlихыщтых, 2016-рэ илъэсым шэкlогъум и 30-м нэс ахэм ахэплъэщт.

ШІухьафтыныр къызыфагьэшъошэщтхэр къызэрагьэльэгьорэ, ІофшІагьэхэр зэраІахырэ шІыкІэр Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкlэ и Комитет исайтэу www.adygkomnac.ru зыфиlоу Адыгэ Республикэм и ЛІышъ-кьэ 2008-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 30-м ышlыгъэ Указу N 41-р зытетэу «Журналистикэм ылъэныкъокlэ Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ишlухьафтын ехьылlагъ» зыфиlорэр къызэрыхьагъэм щызэжъугъэшlэн шъулъэкlыщт.

Документхэр зэкlэ комиссием исекретарь — Адыгэ Республикэм лъэпкъ Іофхэмкlэ, Іэкlыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряlэ зэпхыныгъэхэмкlэ ыкlи къэбар жъугъэм иамалхэмкlэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу А. А. Протуренкэм (тел. (8772) 52-46-91, факс (8772) 52-10-16, mail: компас01@ramler.ru, ур. Крестьянскэр, 236, я 44-рэ каб.) Іэкlагъэхьанхэ фае.

«Адыгэ макь» Гъэтхапэм и 2, 2016-рэ илъэс

Мы илъэсым агъэцэкІэжьыщтыр гъэрек орэм нахыб

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ябысымхэм зэдыряеу гъэпсыгъэ мылъкур игъэк отыгъэу гъэцэк і эжьыгъэным ехьыліэгъэ Федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм къызэрэдилъытэу, тиреспубликэ піэлъэ кіэкі зиіэ программэу щагъэнэфагъэм тетэу фэтэрыбэу зэхэт унэхэр гъэцэкіэжьыгъэнхэр гъэрекіо рагъэжьэгъагъ.

Ильэс Іофшіагьэхэм къагьэлъэгъуагъэр, мы илъэсым тельытэгьэ гухэльхэу агьэнэфагъэхэр, гъэцэкІэжьыным епхыгъэ нэмык лъэныкъохэр зэрэзэхэщагъэхэр къедгъэ уатэ тшІоигъоу фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэкІотыгъэу зэтегъэпсыхьажьыгъэнхэмкІэ Адыгэ республикэ фондым идиректорэу Пщыгъонэ Руслъан джырэблагъэ зыlудгъэкlагъ.

Илъэс кІэуххэм къагъэлъэгъуагъэр

 Піэлъэ кіэкі зиіэ программэу дгъэнэфагъэм тегъэпсыкІыгъэу 2015-рэ илъэсым тиреспубликэ фэтэрыбэу зэхэт унэ 34-рэ игъэкІотыгъэу щыдгъэцэкlэжьыгъ, — къеlуатэ Руслъан. — А ІофшІэным сомэ миллион 56,9-рэ пэlухьагъ. ГъэцэкІэжьын ІофшІэным муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ

ИлъэсыкІэ гухэлъхэм

агъэнафэхэрэр

Руслъан тызэрэщигъэгъозагъэмкіэ, піэлъэ кіэкі зиіэ программэу мы илъэсым телъытагъэм унэ 54-рэ республикэм щагъэцэкІэжьыщтэу егъэнафэ. Зэкіэмкіи ахэм сомэ миллион 70-рэ фэдиз апэlуагъэхьащт. А ІофшІэным муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ къэлэ ыкІи райони 7 къыхэлэжьэщт. Ахэм мылъку Іахьэу къыхалъхьащтыр зыфэдизыр джырэкІэ гъэунэфыгъэп. Мы лъэхъаным унэхэм ателъытэгъэ проектсметэ тхылъхэр агъэхьазырых. Гъэтхапэм ыкІэхэм адэжь Іофшіэнхэр зыгъэцэкіэщт псэолъэші организациехэр къыхэхыгъэнхэм ехьылІэгъэ зэнэкъокъухэр Фондым зэхищэщтых ыкІи текІоныгъэр къыдэзыхыгъэхэм

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэу лифт зимы эхэм ащыпсэўхэрэм зы квадратнэ метрэм пае мы ильэсым ахьщэ Іахьэу атыщтыр соми **4**-рэ чапыч **93**-рэ.

къэлэ ыкІи районибл къыхэлэжьагь. Фэтэрыбэу зэхэт унэ 34-м щыщэу 14-р — муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ «Къалэу Мыекъуапэ», уни 10-р — «Тэхъутэмыкъое районым», уни 3-р — «Адыгэкъалэ», 3-р — «Теуцожь районым», 1-р — «Красногвардейскэ районым», 1-р — «Кощхьэблэ районым», 2-р — «Джэджэ районым» яунэ фондхэм ащыщых. ГъэцэкІэжьынхэм яшІуагьэкІэ, Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ мини 3-м ехъумэ унэ амалхэу яІэхэр нахьышІу ашІыгьэх, зэкІэмкІи квадратнэ метрэ мин 85-рэ дгъэцэкІэжьыгъэ. Мы ІофшІэным муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ къалэхэмрэ районхэмрэ ябюджетхэр мылъку ІахькІэ къыхэлэжьагъэх. Къалэу Мыекъуапэ сомэ миллиони 5,6-рэ, Тэхъутэмыкъое районым 1 миллион, Кощхьэблэ районым сомэ мин 217-рэ къыхалъхьагъ.

зэзэгъыныгъэхэр адашІынхэшъ, гъэрекІо зэрэзэхэщэгъэгъэ шІыкІэм тегъэпсыкІыгъэу гъэцэкіэжьын Іофшіэнхэр рагъэжьэ-

ЦІыфхэм ахъщэ Іахьхэр **зэратыхэрэ** шіыкіэр

Зытетым тетэу пІон хъумэ, фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэкІотыгьэу гьэцэкІэжьыгьэнхэм телъытэгъэ хэбзэгъэуцугъэм ишапхъэхэм икъу фэдизэу тагъэразэ пІон плъэкІыщтэп. Ащ елъытыгъэу тытхьаусыхэзэ ахъщэ Іахьэу къыттефэрэр мазэ къэс тэты. Шъыпкъэ, игъом зыфэмытыхэрэри къытхэтых. Мы Іофыр къалэхэмрэ районхэмрэ зэращызэхэщагьэм къытегущыІэзэ Руслъан къызэри-

ІуагъэмкІэ, цІыфхэм яахъщэ Іахьхэр зэратыхэрэм нахьышІум ылъэныкъокІэ зэхъокІыныгъэхэр фэхъугъэх. ГущыІэм пае, къалэу Мыекъуапэ щыпсэухэрэм процент 69,7-м, Красногвардейскэ районым процент 60-м, Мыекъопэ районым процент 56,2-м, Теуцожь районым процент 50-м, Шэуджэн рай-

2016-рэ ильэсым тиреспубликэ фэтэрыбэу зэхэт унэ 54-рэ щагъэцэкІэжьыщт, а ІофшІэным сомэ миллион 70-рэ фэдиз пэјухьащт.

оным процент 48,5-м, Джэджэ районым процент 41-м, Тэхъутэмыкъое районым процент 35,6-м ыкІи Адыгэкъалэ процент 27,1-м нэсэу япшъэрылъхэр агъэцэкІагъэх.

Хэбзэгъэуцугъэм зэригъэнафэрэм тетэу, зы квадратнэ метрэм тефэрэ уасэу цІыфхэм атырэм илъэс къэс чІыпІэ хабзэр хэплъэжьы. Ащ ышІырэ унашъом тетэу уасэр зэмыхъокІзу къагъэнэжьын е нахьыбэ ашІын алъэкІыщт. Апэ мы Іофыр зырагъажьэм квадратнэ метрэм тефэу ттыщтыгъэр

зэрехъущтыгъэр. АР-м иминистрэхэм я Кабинет унашъоу ышІыгъэм тетэу, джы фэтэрыбэу зэхэт унэхэу лифт зимы эхэм зы квадратнэ метрэм пае атырэр соми 4-рэ чапыч 93-рэ. Къэралыгъо Думэм ыштэгъэ хэбзэгъэуцугъэм егъэнафэ ахъщэ Іахь тынымкІэ фэгъэкІотэныгъэ зиІэ купхэр. А шапхъэхэр цІыфхэм икъу дэдэу къагуры Гохэрэпышъ, муниципальнэ гъэпсыкІэ зиІэ къалэхэм ыкІи районхэм ялыкохэр къырагъэблагъэхэзэ ар зэрэгъэпсыгъэ шІыкІэр, гъэцэкІэжьыным блэкІыгьэ илъэсым къыгъэлъэгъуагъэхэр ыкІи мы илъэсым тедехалехут еспетысл къафајуатэх. ФэгъэкІотэныгъэхэм ателъытагъэу чІыпІэ хабзэм афитын фаеу щытыщтыр зыфэдизыр гъэнэфэгъэным фэш

соми 4-м бэп къы-

ифэшъошэ хэбзэгъэуцугъэм Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо Совет — Хасэр хэплъэщт

ыкІи ыштэщт. Ащ ыуж фэгъэкІотэныгъэ зиІэхэм атыщтыр зыфэдизыр нафэ хъущт.

Анахь шъхьаІэр

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэр игъэкІотыгъэу гъэцэкІэжьыгъэнхэмкіэ пстэуми анахь шъхьаіэу цІыфхэм алъытэрэр мылъкур хьаулые мыхъоу псэолъэшІ -еди неІшфоІк мехэираєината гъугъэ зыкъегъэІэтыгъэныр ары. ГухэкІ нахь мышІэми, шъхьэшъорык о шык р ахэм яюфшІэн еплъэгъулІэу, агъэцэкІагъэр кlашlыкlыжьын фае хъоу къыхэкІы. Арышъ, уплъэкІун ІофшІэныр нахь агъэлъэшыщт. Ащ пае агъэцэкІэгъэ ІофшІэным идэгъугъэ зыуплъэкІужьыщт ыкІи ар зыштэщт комиссиеу зэхащагъэм хэтых гъэцэкІэкІо хабзэм, муниципальнэ хабзэм, жилищнэ инспекцием, фэтэрхэм ябысымхэм, заказчикым ялІыкІохэр. Арышъ, коллегиальнэ шіыкіэм тетэу агъэцэкІэгъэ ІофшІэныр ауплъэкІужьызэ аштэ нахь, зы нэбгырэ закъо тхылъхэм акlэтхэнэу

2015-рэ илъэсым фэтэрыбэу зэхэт үнэ 34-рэ квадратнэ метрэ мин 85-рэ хъоу Адыгеим щагьэцэкІэжьыгь, а ІофшІэным сомэ миллион 56,9-рэ пэlухьагъ.

2016-рэ илъэсым тиреспубликэ фэтэрыбэу зэхэт унэ 54-рэ щагъэцэкІэжьыщт, ахэм сомэ миллион 70-рэ фэдиз

Фэтэрыбэу зэхэт унэхэу лифт зимыіэхэм ащыпсэухэрэм зы квадратнэ метрэм пае мы илъэсым ахъщэ Іахьэу атыщтыр соми 4-рэ чапыч 93-рэ.

> СЭХЪУТЭ Нурбый.

2015-рэ ильэсым фэтэрыбэу зэхэт унэ **34-**рэ квадратнэ метрэ мин **85**-рэ хьоу Адыгеим щагъэцэкІэжьыгъ, а ІофшІэным сомэ миллион 56,9-рэ пэјухьагъ.

ШІуагъэ зыпылъ Іофтхьабз

АР-м и Общественнэ палатэ, Урысые народнэ фронтым ишъолъыр къутамэу Адыгеим щыІэм ыкІи АР-м хэгьэгу кІоцІ ІофхэмкІэ и Министерствэ дэжь щызэхащэгьэ Общественнэ советым ялІыкІохэр республикэм игьогухэм авариеу къатехьухьэхэрэм льэшэу агьэгумэк Іхэрэм ащыщых. Хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ Министерствэм къырихьыжьэгъэ Іофыгъом ахэм дырагъашти, водительхэр зыщагъэхьазырхэрэ еджапІэхэм шІэныгъэу ащарагъэгъотырэр зыфэдэр ауплъэкІунэу фежьагъэх.

Урысые ДОСААФ-м Адыгэ РеспубликэмкІэ икъутамэ ибазэ хахьэу водительхэр зыщагъэхьазырхэрэ еджапІэм апэу уплъэкІун Іофтхьабзэр щырагъэжьагъ. Ащ щыІагъэх АР-м и Общественнэ палатэ итхьаматэу Устэ Руслъан, нэмык организациехэм яліыкіохэу Тхьагъэпсэу Мэджыдэ, Светлана Дорошенкэр, Бэгъ Альберт, Елена Космачевар, журналистхэр. Ахэм ягъусагъэх АР-м хэгъэгу коци юфхэмкіэ

зырыныгъэ дэгъу ядгъэгъотыныр, ащ дакloy, гъогухэм къатехъухьэрэ хъугъэ-шІагъэхэм япчъагъэ нахь макІэ шІыгъэным тыпылъыныр ары, — къыІуагъ М. Нартэкъом.

Нэужым Іофтхьабзэм хэлэжьагъэхэр классхэм ачаххьэхэзэ, егъэджэныр зэрэзэхащэрэм защагьэгьозагь. Мы уахътэм купитІу щырагъаджэ нэбгырэ 26-рэ зырыз хъухэу. Зы купым хэтхэм еджэныр къаухыгъэу зачетыр атыщтыгъ, адрэм еджэныр ригъэжьэгъэ къодыягъ.

икъоу зэрэзэтегъэпсыхьахэм осэшіу фашіыгъ. Электроннэ стендхэу, макетхэу,

дийнэ Іэмэ-псымэу ащ чІэтхэм егъэджэн процессым изэхэщэнкіэ шіуагъэ къызэратырэр, курсантхэмкіэ ар гурыІогъошІоу зэрэщытыр къыхагъэщыгъ. Мыщ дакloy, кІэлэегъаджэу илъэсыбэрэ Іоф зышІэгъэ Светлана Дорошенкэм къызэриІуагъэмкІэ, курсантхэм яухьазырыныгъэ зыфэдэр кІэлэегъаджэм профессионализмэу ІэкІэлъым бэкІэ елъытыгъ. Устэ Руслъанрэ Тхьагъэпсэу Мэджыдэрэ къызэраlуагъэмкlэ, гъогурыкіоным ишапхъэхэр зэрарагъашіэхэрэм имызакъоу, водительхэм гьогум шъхьэкіэфэныгъэ къыщызхагъэфэ- нэ зефэным зыщыфагъэсэхэ-

Іофхэри курсантхэм адызэрахьэхэмэ бэкіэ ишіуагъэ къэкіощт. Ахэм зэралъытэрэмкІэ, водитель ныбжьыкІэхэм мыщ фэдэ шэн-зекіокіэ тэрэзхэр зэрахэмылъхэм къыхэкІэу гьогухэм авариехэр бэрэ къашэхъух.

Нэужым еджапІэм хэт кабинетхэр общественностым иліыкіохэм къаплъыхьагъэх. Медицинэ кабинетыр нэрылъэгъу ІэпыІэгъухэмкІэ дэгъоу зэтегьэпсыхьагь. Апэрэ ІэпыІэгьу псынкіэр ціыфым рагъэгъотыным фэшІ макетэу зызэрагъасэрэр, нэмык Іэмэ-псымэхэри чІэтых. Нэужым машихьагьэх, ар зыфэдэр ауплъэкіугъ. Ахэм адакіоу, курсант ныбжьыкІэхэм гущыІэгъу афэхъугъэх, яшІошІхэр къарагъэ-Іотагъэх. Общественностым иліыкіохэм зэфэхьысыжьэу ашІыгьэхэмкІэ, егьэджэныр мыщ лъэгэп э инхэм анэсэу щызэхащэ. Ар къеушыхьаты республикэ организациеу ДОСААФ-м Адыгеим щыпсэурэ лІэуж пчъагъэ зэригъэхьазырыгъэр.

Мы мэфэ благъэхэми Іофтхьабзэр льагьэкіотэщт. Водительхэр зыщагъэхьазырхэрэ адрэ еджапіэхэу Адыгеим Іоф щызышіэхэрэм общественностым иліыкіохэр еблэгъэщтых. Теорием имызакъоу, машинэ зефэнымкІэ ухьазырыныгьэу щарагьэгьотырэр зыфэдэри, ушэтынхэм зэрафагъэхьазырхэрэри ауплъэкlуштых.

Мыщ фэдэ Іофтхьабзэхэм -и медоју гъэтхъыгъ АР-м хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ иминистрэу Александр Речицкэм ыкІи егъэджэныр зэрэзэхащэрэм осэшlу фишІыгъ. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, Адыгэ Республикэм и Къэралыгьо автоинспекцие икъулыкъушІэхэм гъогурыкІоныр щынэгъончъэу щытынымкІэ яІофшІэн щытхъу хэлъэу агъэцакІэ. Арэу щытми, мы Іофыгъом ылъэныкъокІэ общественностым мэхьанэу иІэр икъу фэдизэу гъэфедагъэ хъурэп.

УплъэкІунхэм зэфэхьысыжьэу афэхъугъэхэр къызфагъэфедэзэ, водительхэр зыщагъэхьазырхэрэ еджапІэхэм яІофшІэн нахьышІоу зэхэщэгъэным, япшъэрылъхэр зэрифэшъуашэу агъэцэкІэнхэм фэ-ІорышІэщт еплъыкІэхэр ыкІи гухэлъхэр агъэхьазырынхэу лъэныкъохэм зэдаштагъ. ГъогурыкІоныр щынэгъончъэнымкІэ республикэ комиссием изэхэсыгъо а Іофыгъор къыщаІэтышт.

КІАРЭ Фатим.

Сурэтхэр Іэшьынэ Асльан

УАХЪТЭР ЫКІИ ТХАКІОР

Усакюу Пэнэшъу Хьазрэт адыгэ литературэм Іоф зыщишІэрэр илъэс 50 хъугъэ. 1956-рэ илъэсым имэзэе мазэ край гъэзетэу «Советская Кубань» зыфиюрэм истатьяу «Генрих Гейне» къихьагъ. ЗэлъашІэрэ нэмыц усакіор зыщымы Іэжьыр илъэсишъэ зэрэхъугъэр Мамырныиунашъокіэ зэрэхагъэунэфыкІырэм ар фэгъэхьыгъагъ.

Ащ нэужым иусэхэр зэхэугьоягьэхэу журналэу «Зэкъошныгъ» зыфиюрэм къихьэгъагъэх. 1962-рэ илъэсым «Апэрэ льагъу» зыцю тхылъыр къыхиутыгъ, нэужым къыкюльыкуагьэхэм ащыщых «Тыщыгъэм и Дунэе совет ющт», «Къытфыщанэгъэ

Гухэлъ заф

«Тыгъэнап», «Люди Мира», «Удивляется Байзет», «Дом, где возвышаются сердца», пшысэ-поэмэу «Чэчан» зыфэпіощтхэр ыкіи нэмыкіхэр. Пстэумкіи тхылъ 20 фэдиз къыди-

дунаир», «Сто друзей», гъэкlыгъ. Пэнэшъу Хьазрэт зэдзэкіын юфымкіэ гъэхъагъэхэр июх. А. Т. Твардовскэм ипоэмэу «Ленин и печник», С. В. Михалковым иусэхэр зыдэтхэу «Щенок», П. П. Ершовым ипшысэу «Конек-горбунок» къы-

дигъэкІыгъэх. А. С. Пушкиныр къызыхъугъэр ильэс 200 зэхьум, усакюм итхыгъэхэу «Пшысэхэмрэ усэхэмрэ» ыкlи Генрих Гейне къызыхъугъэр илъэс 200 зэрэхъугъэм тефэу, усэкюшхом ипоэмэу «Германия. Зимняя сказка» къыдигъэкІыгъэх.

М. Ю. Лермонтовым иусэхэмрэ ипоэмэу

«Аул Бастунджи» зыдэтыр къыдигъэкІынэу ыгъэхьазырыгъ.

КІэлэцІыкІухэм апае усэхэр зыдэт тхыльэу «Тыгъэр сэ сэгъэныбджэгъу» зыцІэм мы уахътэм юф дешіэ.

УсакІэхэр

СИКЪОДЖЭ ГУПСЭ СЭ СЫФЭУСЭ

Тыгъэр сэ сэгъэныбджэгъу...

Бгым сытетышь, сэ нахыбэрэ Тыгъэу къуахьэрэр сэльэгъу... Olya: «Сыд пай аущтэу пшІэра?» — Тыгьэр сэ сэгьэныбджэгьу.

Мэфэ фабэм жьау сыльыхьоу, Пшюрэмыші о сыкъэлъэгъу. Гуапи, хъяри, тхъагъуи сщыхъоу, Тыгьэр сэ сэгьэныбджэгьу.

«Уцыхьана, улыцІэжьэу?» — Бэмэ емыкІу къысфальэгъу. Зыфэзгъазэу, зыфэзгъэжьэу, Тыгьэр сэ сэгьэныбджэгьу.

Сиунэкъощэу Къадырбэч...

Сиунэкъощэу Къадырбэч, УхэкІыжьрэп сигукъэкІ. 1945-рэ илъэс — Сэ гушІуакІоу сыкъыпфэс. Заом бэрэ укъэтыгь, ТекІоныгъэр — джы ти Тыгъ. Жъуагъор бгъэгум къыщэшІэты, Сыопхъуатэ, сыоІэты. Оюм фэд о: «Тик Іэлэхъу, Хъяр нэмык І орэмыльэгъу!» ... О гушІуапкІэу сомэ щэкІ Къэощэи, Къадырбэч. Лениным ит исурэт, БэшІагьэу сэ сятэм фэд. Гум хэпк агъэр ахъщэ плъыжь: Синасып, сигукъэкІыжь. ГучІэм нэсэу инэпльэгъу Сшъхьарытыгь сэ сил Іэш Іэгъу.

Хьакъулахьугъоим

тыгу егъугъагъ

Уахътэр, лъэхъаныр Гузэжъогъугъ, Хьакъулахьугъоим Тыгу егъугъагъ.

Осыр тизыбзэу, КІымаф, лыгъу-лыст. Чэщ кІахэм хэта Зимы Іэр Іыст?

Хьакъулахьугъоир Пчъэм къытеуагъ: «Шъуис унэм, сэшІэ...» — Къытэкууагъ.

Зытэудэгу, ПІэгум тыхэль. Типчъэ къетІыргу, Сыд игухэлъ?..

Пыкіагьэр тепкіэ, Лъэгуцым тет.

Тхьамафэ хъугъэу Джащ тэ тыхэт.

«О бын, зыгорэм, — Ею, — шъуеус. Къызыфэшъухьыжьра Сыд пай гууз?

Нычэпэ шъхьай Шъукъэрэмыущ, Ау сыкъышъуфэк ющт Джыри неущ...»

Хьакъулахьугъоим Тыгу егъугъагъ: «Къихь, зыгъэфаб!» — Етымы Іогьагь?

ДзэкІолІым ищытхъу

ЖакІэмыкъо Аслъанчэрые Заом сэкъатныгъэ хихыгъ. Ащ пае хэтыгъэп нэхаеу, Нэгушюу игъашю рихыгъ.

Бэрэ ельэщаоу къыдэкІы, ЗыІукІэрэм рехы сэлам. ТекІоныгъэр агъэмэфэкІы, — Фащэйрэр къэгьэгьэ Іэрам.

Медали, ордени имакІэп, Ахэм къагъэдахэ ыбгъэгу. Хэльыгь лІыгьэ, зытетэу пакІэ, Фитынэу ыпсэ тихэгъэгу.

Къоджэ еджапІэм чІэт музеим ДзэкІолІ пхъашэм исурэт чІэль. Къыгъэнэфэу тыгъэнэбзыим Зызакьо кІэстхэн сигухэль.

«ТхыльеджапІэу тикьуаджэ дэтыр Аслъанчэрые икІопІагъ. Сэ непэ сызэрэпоэтыр Аслъанчэрые ипсэпагь...»

Тэмада дэгъу...

Тэмада дэгъу Тикъуаджэ дэсыгъ, Ешхэ-ешьо пстэуми Ахэсыгь: Нысэщэ джэгу, Дзэ къулыкъу зыхьыщтхэм Апай, ти Хэгъэгу. Зы хъохъум ыуж Зы хъохъу къыкъокІы, Хъярэу, гушІуагьой Джэгур рекіокіы. Ар зезыгъакІорэм БэкІэ епэсыгь: Тэмада дэгъу Тикъуаджэ дэсыгъ. Зы адыгэ лІыгь, Шэнэу хэлъыгъ Урысыбзэр ыгъэфедэнэу: «О куп, хэт иІ продолженье?» — Предложением ычІыпІэкІэ Къы ющтыгъэ ренэу...

ЦІыфхэр къэчэфых, Анэгу къэнэфы: «Тызыфаем къытебгъэфагъ...» Тэмада мафэ Тикъуаджэ дэсыгъ: Гъыщ Ибрахьимэ Щытхъу епэсыгъ...

Сянэжъ синасып

Бэмэ упчІэжьэгъу АшІыщтыгь сянэжь. Разэхэу, сэльэгьу, Мэкюжьых ядэжь.

Игъэсэпэтхыдэ Дысыгъэ хэмылъ. Ею: дэо-мыдэ ПшІыным упымылъ.

Къылэжь зэпытыгъ. Ипсэлъэ ужьыжьи Сэри сыхэтыгъ.

«Тхьэм уегъэпсэужьи...» —

Сянэ сегъэмысэ, Сянэжъ — сиочыл: «Пюрэр хъущтэп, нысэ, КІалэм уфимыль.

ІэкІашІэрэр кІалэм ЫшІэрэм нахьыб...» Си Іагъэшъ а п Іалъэм Сянэжъ, синасып.

ТекІоныгъэм ыІэ сфэулэу

Ыбзэ ыубытыгъэу Зэо мыгъом Машпіакър Къзсай Къик Іыжьыгъагъ. Ипъэс пчъагъэ ТешІэжьыгъэу, игъом Тыркъоу телъь Зыкъыригъэш Іагъ. «Къэгущы Іэжьыгъ Къэсэй...» — ГушІуагъоу Чылэ макІэм Къэбар къыщекІокІы. Благъи, хыми Тыраушъокъуагъэу, Хъяр зи і унагьом ФырекІокІы. «Тхьэр затэрэм етапэ, — Зэраю, -Псау, джы мары Къэгущы Іэжьыгъ...» Сщымыфэжьэу, Мыщ дэжьым сипаю, Сянэшым ыдэжь Сеужьырыгь. ИлъфыгъиплІым Сэ сырятфэнэрэу СызэреубытылІэ, Къысэбэу. Джащ къыщегъэжьагъэу,

Сэри ренэу, ТекІоныгъэм ы Іэ Сфэулэу.

ЫцІэм фэдэр ышъхь

ПЭНЭШЪУ Хьазрэт

Зэрэчылэу агъэшІагьо: Чэсэбыймэ яунагьо Пшъашъэ, пшъашъэ, пшъашъэ щэхъу Къызщымыхъурэр лІэшІэгъу. Ау ащ пае яІэп дао; «Къытфэрэхъури зы шъао, ЕтІон кІалэм «Теуцожь», Къылъык Іонк Іи хъун Іотэжь». Къыдэхъугъ быным зыфаер, Джаущтэу рекіокіы дунаир. «АнахыкІэр — анахь кІас», Зэраюрэм шъущыгъуаз. Мафэ пэпчъэп, сыхьат къэс Хахьоу, къэхъурэр лІы тэрэз. Ильэситф-хы ыныбжь хъугьэ Іэпы Іэгъу афэхъугъэр; ШкІэр къыдефы, шкІэр къефыжьы, ЦІэ тегьахьори фашіыжьы. «ЫцІэм фэдэр — ышъхь», фаІуагъ. «Шкlахьор» paloy къытенагъ. КІэлэ Іушым шІошъхьэкІуагъэп, Уахътэр пкіэнчъэу ыгъэкіуагъэп. ЗэкІоцІыль, лІы льэш, рэхьат: Хехы нэмыкІ сэнэхьат. Адыгэм, ижъкІэ бэшІагьэу, ЫцІэ зэраригьэІуагьэу Чъыглэжьыныр къыхихыгъ, НэмыкІыцІи къыдихыгъ. «Инженерыр, инженерыр», Paloy тичылэ дэсыгь. Мы Іэрысэр, абрикосыр, Къужъыр — бэмэ анэсыгъ. «Инженерым, инженерым Ичъыгхат» — аригъэlvагъ. Синыбджэгьоу ыкъо, сэри Стхыгъэм уасэр къыкІэкІуагъ.

ПсэпашІ ГоІу

«Зингер» — лъэкъо машинэм ИІэп зэпыу чэщ реным... Пчэдыжьым жьэу педзэжьы, КІэлэгъур къэсэшІэжьы Ным итыщ сикІопІагьэ, Сянэжъ бэ ыфэпагьэр. Сиджанэ зэІытхъыгъэу Къэсш Іэжьырэп сыхэтыгъэу. Джэдыгуи сфидыгъагъ, . КІымафэм — сишІугъуагъ. Ныбджэгъухэр къысэхъуапсэх, Сыгушюу сэльэразэ. ЯкъэлэпчъэІу зэгъокІы Хъурэп, бэхэр къыкъокІы. Сянэжъ псэпашlэу Гоly Хэти ищытхъу егъэlу, Гъончэджыр зыфидыгъэм Жъыр зыфигъэцэкІэжьыгъэм. Зыфидыжьрэр нахьыб. Ар — зэо уж насып. Сянэжъ иш Іуш Іагъэ Ц*ыфмэ ащыгъупшагъэп:* «Джэнэтыр Тхьэм къырет...» ... ЯльэІү етІани хэт: «Шъуи «Зингер» сыдэу щыт?» «... Псау, джыри зэрэпыт!..»

зэхихырэм нахьыбэ елъэгъу...

<u>КЪУЕКЪО НАЛБЫЙ:</u> «Енэмыкъо Мэулид усэкіо шъыпкъ: зэхихрэм нахьыбэ гурэю, ылъэгъурэм нахьыбэ ешіэ, зэхишіэрэр игурыгъуаз. Нэмыкіэуи къэпіон плъэкіыщт: ылъэгъурэри зэхехы, зэхихрэри елъэгъу, ыгу къытэгъушъ, зэхишІэрэм нахьыбэр еушъэфы.

Енэмыкъом талантышхоу хэлъым изыІэкІап ныІэп «Къушъхьэ гупшысэхэр» зыфиюрэ поэмэм къыщынафэрэр: гупшысэ кізухэу ышіыгъэмкіэ нэрыгъ тимышіэу, ащ къыфэзыщагъэр тегъэлъэгъу — тыдэгупшысэ шюигъу... Модыки-мыдыкІи дзыгъэх инэплъэгъухэр: ижъыиlагъэр, непэрэ адыгэр — ащ шlи, хэти зыпэlуидзэнэу хьазыр. ипсэукі, игупшыс, сыд фэда иамал, иакъыл, ишъыпкъагъэ, иціыфыгъэ шапхъэхэр, ишІулъэгъу. Дунайзехьэ кіуачіэмэ тыряшапхъа, сыд гъогуа тызтетыр: тапэкіэ тыплъэмэ — пэ-

рыт щыІа, тыкъызэпльэкімэ льэуж къэлъагъуа? Енэмыкъо Мэулид удэгупшысэныр зымыуасэ щыlэп...»

Енэмыкъо Мэулид иусэхэр орэдых. Зыхэм гушІуагьор ащэжъгъырыу: сыдкІэ пІотэна, къыгъэшІагъэм зыфэлІэгъэ хэкужъэу пкlыхьэлъэгоу иlагъэм къыгъэзэжьыгъэу щэпсэу. Адыгэм зы шІу горэ къыдэхъухэмэ (гъогукіэ ашіы, гъунэгъум сабый къыфэхъугъ, къэзыгъэзэжьыгъэ кlалэм къыщагъ, тхылъыкІэ къыдэкІыгъ, къэлэ урамым адыгабзэкІэ щэгущыІэх, ныбжьыкІэхэр мэусэх!), дунэе насып хагъэдагъэ фэдэу щиз хэхъо.

Адрэ усэхэри нэшхъэих: мыхъурэрэ адыгэр — ащ дунэе тетыкізу мэ агъэгумэкіы. Іэпыіэгъу хъункіэ ерэ-

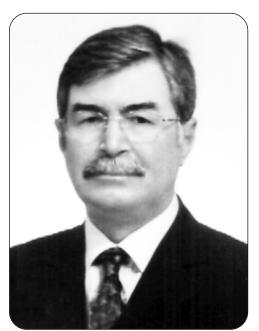
> Загъори нэку-нэпсэу плъэгъущт: хэкужъым къыгьэзэжьынэу зинасып къымыхьыгъэхэу, зыlу къэгъэзагъэу дунаим ехыжьыгъэхэм ягугъу къышІы зыхъукІэ...

Ау Мэулид гугъэр къытекІо. Адыгэ лъэпкъым, бзэм, хабзэм неущрэ мафэ зэряІэм шІошъхъуныгъэшхо фыриІ. Хэт рихьылІэми Мэулид, иныбджэгъухэри, инэІуасэхэри, студентхэри (илъэс заулэрэ Мэулид Адыгэ къэралыгьо университетым лъэпкъшІэныгъэм и Гупчэу щызэхэщагъэм епхыгъэу тыркубзэмкІэ, зэдзэкІын Іофхэмкіэ ригъэджагъэх) а гугъэ кіуачіэм еумэхъых, илыягъэу лъытэныгъэшхо фытегъэшІы.

Енэмыкъо Мэулид непэ и Маф, илъэс 70-рэ мэхъу. Адыгэ факультетым икІэлэегъаджэхэми, щеджэхэрэми, иныбджэгъухэми тыгу къыддеlэу тыфэгушю. Ліыгьэу, ціыфыгьэу хэлъымкІэ тызэригъэгушхорэр, иусэхэм тызэрагъэлъагэрэр етІо тшІоигъу.

УНЭРЭКЪО Рай.

Филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор.

Псэм илэжьыгъэхэр

Енэмыкъо Мэулид — усакІо, тхакІо, гупшысэкІо ин. Ар къызщыхъугъэр, зыщапІугъэр Тыркуе хэгъэгур ары, Анталием епхыгъэ къуаджэу Елэмэ.

Енэмыкъомэ яунагьо сыдигъуи адыгабзэкІэ щызэдэгущы-Іэщтыгъэх. Мэулид ицІыкІугьом къыщегъэжьагъэу ятэшэу Махьмудэ едэlунэу икlэсагъ, ащ хъугъэ-шіагъэхэр кіэракіэу, цІыфхэм яшэн-зекІуакІэхэр адыгабзэм иІэшІугъэ зэхыуигъашІзу къыІуатэщтыгьэх. Чылэу къыздэхъухьагъэм дэсыгъэр зэкІэ адыгагъэ, нэжъ-Іужъыбэмэ тыркубзэр ашІахэштыгъэп. Мэулид тырку гурыт еджапІэр дэгъу дэдэу къыухыгь. Ащ, зэрэфимытым къыхэкІэу, иныдэлъфыбзэ щызэримыгъэшІагъэми, ным къыритыгъэ бзэр псэкІэ зэхешІэ, егъэ-ІорышІэ, рэусэ, рэгупшысэ дунаим адыгэ цІыф шъыпкъэу тырегъэтышъу. Мэулид еджапІэм ыуж Стамбул дэт Мармара университетым ислъамымкІэ ифакультет къыухыгъ. Анкара дэт лицеим илъэситфэ дин этикэмкІэ щыригъэджагъэх. Тырку къэралыгъо телевидением, радиом апае сценариехэр илъэсипшІым къыкІоцІ афызэхигьэуцуагьэх. Тыркуем ителевидение зэкіэ къыгъэлъагъорэр хабзэм иполитикэ екіумэ, емыкіумэ зыушэтырэ комиссием илъэс пшІыкlутю хэтыгъ. Ыужым пенсием кіуагъэ. Унэгъо дахэ иі, кІэлитІу ыпіугъ, ригъэджагъ, алъакъо тыригъэуцуагъ. Нахьыжъыр Нартбэдын — музыковед, нахьыкІэр Пэрыт нефтымкІэ инженер.

Мэулид усэ тхыныр илъэс 15 ыныбжьэу ригьэжьагь, ащ ыпэкІэ Тыркуем нэсырэ Адыгэ радиом къытыхэрэм зи блимыгъэкІэу ядэІущтыгъэ, илъэс 19 ыныбжьэу адыгабзэкІэ тхэкІэ-еджакІэр ежь-ежьырэу зэригъэшІагъ. ИІахьылэу, иныбджэгьоу Едыдж Батырайрэ Мэулидрэ зы чылэ къыщызэдэтэджы-

гъэх, щызэдеджагъэх, лъэпкъшІэжь гупшысэм фэлажьэхэу зэдаублагъ.

Мэулид Тыркуем и Адыгэ хасэхэм къыдагъэкІырэ журналхэм тыркубзэкІэ къащыхиутыгь рассказ 30-м ехъу, поэмэ, повесть пчъагьэ. Ащ нэмыкіэу, КІэрэщэ Тембот ироманэу «Шыу закъу», МэщбэшІэ Исхьакъ ироманхэу «Бзыикъо зау», «Мыжъошъхьал» зыфиlохэрэр тыркубзэм рилъхьэхи Стамбул къыщыдигъэкІыгъэх.

ТыркубзэкІэ Мэулид къыхиутыгъэмэ ащыщ ежь ытхыгъэ поэмэу «Нартмэ шъхьащэ афэсэшІы», повестьхэу «Шыумэ ячэщзекіу», «Ліэшіэгъумрэ интеллигентымрэ». Ахэм апхырыщыгъ лъэпкъ гупшысэр, философиер, адыгэ дунэететыкіэр, я 19-рэ ліэшіэгъум тхьамыкІэгъо мыухыжьэу къытэхъуліагъэр, ащ къыпкъырыкіыгъэхэр, я 20-рэ ліэшіэгъум къызхэхъухьэгъэ псэукІэм насыпынчъэ ышІыгьэу, ау игьашІэкІэ лъэпкъым фэусагъэу, иорэд зэхилъхьагъэу, иІорыІуатэ ыугъоижьэу хымэ чІыпІэмэ

ащыпсэугъэ КІубэ Щэбанэ ятІонэрэ повестыр фэгъэхьыгъ.

Мэулид тыркубзэкІэ ытхыгъэхэм, къызэридзэкІызэ къызэрэсфиютагьэмкіэ, ямышыкіэ къэтыкІэр, гъэпсыкІэр, образ символхэр, художественнэгъэ ин ахэлъ. Ытхырэ пэпчъ дунэе псау мэхъу, зэрэдунаеуи щыхэлажьэ, шъхьадж ихабзэ тетэу шъхьафитэу мэпсэу, ау зэкІэри зэнэсы, зэдэІужьы.

А дунэе къэгъэлъэгъуакІэр апэрэу адыгабзэкІэ къыдэкІыгъэ тхылъэу «Къушъхьэ гупшысэхэр» зыфиюрэми къыхэщыгъ. Тхылъыр инэп: усэхэр, зы поэм, Назым Хикмет иорэдэу адыгабзэм рилъхьагъэр. Усэ пэпчъ — щыІэныгъэм къыхэхыгъэ сурэт, гупшыс, зэхашІ, гууз, зэкъоныгъ, лъэгъуныгъ. А зэкІэри зызэхэхъожькІэ, Мэулид ипоэтическэ дунай псау мэхъужьы, нэгу шъхьаф, гурыІокІэ-къэгъэлъэгъокІэ шъхьаф иІэу.

Нахьыбэрэ усэр зыщитхыгьэ уахътэр тхылъым къыщыгъэльэгъуагъ, ахэр Тыркуеми, Адыгэ хэкуми ащиусыгъэх.

Мэулид рэпсэу, рэусэ Тхьэм къыхилъхьэгъэ гукІуачІэм, псэзэхашІэм, тынаІэ тетыдзэмэ тшІоигъу лъэшэу итхылъ къыхэщырэ гугьэшхом, щыІэныгьэм сыдигъуи гуІэтыныгъэ ин зэрэхилъагъорэр, ежьми зэрэхилъхьэрэр.

Уцыфышюу, угу зэіухыгьэу, цІыфыр зыщыщ лъэпкъым емылъытыгъэу зэкіэри шіу уигъэ лъэгъоу мэгупшысэ, мэзекІо Мэулид. ИныбжыкІэгъум шІу ылъэгъугъэ иран тхакІохэм абзэ куоу зэригьэшІэгьагь, ираныбзэкІэ илъэс пчъагъэрэ Омар Хайям, Руми, Саади яусэхэм яджагъ. Енэмыкъом Псэм Іоф дэшІэныр, Псэлэжьыныр игъэшІэ Іоф. Ар игъэхъагъэхэм, ытхыгъэхэм, зэридзэкІыгъэ пчъагъэхэм къаушыхьаты. Аужырэ илъэсхэм джыри МэщбэшІэ Исхьакъ итарихъ романэу «КъокІыпІэм-къохьапІэм» зыфиІорэр тыркубзэм ыкІи дунаим щызэлъашІэрэ тырку тхакІоу Яшар Кемал ироманэу «Хыр гусагьэ» зыфиюорэр адыгабзэм рилъхьа-

«Бзэм псэ Іузылъхьагъэр»

ыІозэ усэм еджэ Мэулид. Ежьми игъашіэкіэ усэным имашіо

Усэ — сыгу, скіышьо, Сыщесы усэм...

Усэныр — гупшысэн къодыеп, шэн гъэнэфагъэ къодыеп, ар хэхыгъэ щыІэкІэпсэукІэ шъхьаф, дэхагьэр, шІур къызэбэкІэу, зезыхьэу. Усэныр зышІокІодыжьхэрэри щыІ, ау илъэс 70-м ар пхырызыхышъугъэр цІыф къызэрыкІоп.

Мы сызтет гьогум, Тыгъэм факіо ар, СыфыкІэгъожьыгъэп

зэзакъуи Сызэрэтехьагъэм паекіэ.

Адыгэ усэкІо-гупшысакІор зыгъэгумэкІырэр непэрэ дунай закъоп, ижъыкІэ лъэпкъым къырыкІуагъэр, хэбзэ дахэу, гушъхьэлэжьыгъэу ыугъоигъэр ары, неущ «дунайзехьэ кІуачІэмэ тыряшапхъа, сыд гъогуа тызытетыр?» (Къуекъо Н.).

... Сэ тыгъуасэп

слъэгъурэр... ... Неущрэр ары сэ сызпапльэрэр. Хэт зэхишіыкіыщт, сшіэрэп, сшіэрэп — Жьыбгъэм сапашъхьэ

къырилъхьэгъэ Гугъэузым хэлъ дэхагъэр?..

Мэулид ипоэзие гупшысэ куухэм къяшІэкІыгъ образ-сурэтхэр, образ-символхэр: «Сиусэхэр чъыгышъхьэ бзыух».

... Орэд къаю жъуагъомэ. Сэ амакъэ зэхэсэхы... ... Къэкюжь, чэщы,

Іаплі къысэщэкі...

Адыгэмэ ятарихъ фэгъэхьыгъэ тхылъ псаумэ къаlуатэрэр vcэ закъокlэ лъэпкъым. псыикІыжьым хьазабэу къыфихьыгьэр гугьэуз дэдэу сурэт-сурэтхэу нэгум къыкІигъэуцуагъэх Мэулид.

ХЪУАЖЪ Нурет. Адыгэ къэралыгъо университетым адыгэ филологиемрэ культурэмрэкіэ ифакультет икіэлэегъадж.

КЪЫЗЫХЪУГЪЭР ИЛЪЭС 70-рэ МЭХЪУ

<u>ಆರ್ತಾ ಆರ್ತಾ ಆರ್</u>ತಾ

Усэхэр

«Хэт ущыщ?» къысэмыІу!

«Хэт ущыщ?» къысэмыly! ПІэшІэгъухэм сакъыхэкІи, Сыкъызэрэк Іожьыгъэр

умыгъэшІагъо!

Укъысщымыщт, Тызэкъош тэ. ЗекІо хэбзэжьэу тиІагьэмэ Сильынтфэхэр джыри къасты.

Сизакъу, Лъэпшъ сфишІыгъэ ГъучІы цуакъэкІэ къэсэкІухьэ, ХьатІиймэ* сахэхьагь, Лэбэрнащ** исэлам къыпфэсэхьы.

«Хэт ущыщ?» къысэмыly! Хымэ ІэбакІэр къысэбэкІыми, Сиадыгэ нэкІу укъыкІаплъэмэ,

Сызэхэпш Іык Іыщт.

Сынарт сэ. Нарт гумызэгъагъэм сызэрещэ. Огум щыбыбыщтыгьэ сибгьэжьи Сихьэ самыритІуи лІагьэ. «Саусырыкъор щы Іэжьэп» alo. Хэт гурызгъэюшъун Мы дунэежъым Сизакъоу сыкъызэрэтенагъэр, Ори зыуудэгумэ?

Щы Іэныгъэм идэхагъэ зэхэош Іа? Тыгъэм икъыкъокІыпІэ дахэ...

ЧІыгум зыкъыхэзыщэйрэ Гъэтхэпэ нэкъыгъэм сыд къыуиюрэр?

Сыдым уигъэшІэн о, Зэ укъысіупльэу. ШІункіым ухэкіодэжьыкіэ, Сыгу ильхэр...

«КъакІо», olo, «КъакІо...» Гу хьалэлэу укъыспэгъокІы.

ЗэхэсэшІэ унэ лыдхэр, ЗэхэсэшІэ угу ифэбагьэ. Къиныгъо Іофмэ уахэт...

Къысфэпщэигъэ Іэм сепэрыошъуна? «Хэт ущыщ?» къысэмыly! — Пчэдыжьыпэ горэм Уипчъэ сыкъытеомэ.

Зэхэоха. БлэкІыгъэ Гъаблэмэ Къахэ Іук Іырэ макъэхэр! Гощнагьо иорэд зэхэоха?

Зэхэоха хы ШІуцІэм игырз макъэ?.. Хыормэ быдзым Іуачырэ Сабыим Игъы макъэ,

Зэхэоха ныбэм.

узым илІыкІыгъэхэр! Ныожъ пхъонтэ чІэгьым чІэль Адыгэ шъуашэм ихъишъэ зэхэоха!

Зэхэоха Шъофым Изакъоу къинэгъэ, Ильэс минмэ къялыжьыгьэ Остыгъэе чъыг чІэгъым чІэс Убых лыжъым игу ак і э!

«ШъуеупчІ мы чъыгыжъым Силъэпкъ ышъхьэ къырык lyaгъэмк lэ, Сэ сызылІэкІэ!»

Хэт сызэхишІыкІын, Ори зыуудэгумэ!

Сютэжьынэу гукъэуабэ сиі.

Сыдым нэсыгъ тятэжъмэ аныбжь? Шъынацэ къызІукІэжьыгъэ ЛІыжъ жэкІэфхэр КІэн ешІэн гугъапІэм хэкІыхэрэп.

Орэдыжъхэр хьак Іэщым щэгумэк Іых.

«Хэт ущыщ?» къысэмыly! Сиадыгагъэ, Сигупшысэ Льэпкъ лыгъэмэ сакъыхищыжьыгъ. Пхъэгульхэр къэтІэмых,

ЕНЭМЫКЪО Мэулид

Гъэтхапэр къытфэк южьыгъ. ЕдэІу Лабэ, едэІу Щэджэм, ЕдэІу Къушъхьэмафэм иораторие, Едэ у нэфшъэгъо тыгъэбзый джэгум, Типщынэ зэмылІэужмэ Къыхадзэгъэ орэдык lэм едэ ly!..

Темыркъан Юрий ти Маэстро.

Пчэдыжьыпэ тыгъэр ылъэ теуцожьы, Ошъопщэ нэгъыфмэ къахэк ыжьых пцІашхъохэр,

Янабгъомэ къяк Іол Іэжьых.

Ышъхьэ къе Іэты Къушъхьэмафэ, ЫжэкІэ тхъуагъэхэр зэпэцІэутэхыжьы, Орэд чэфым зыкъырегъэ Іэты Псыжъым, Джэгуак юм ымэкъэ чан тэмэк ымэ ащэбыбатэ,

Лъэпэрышъо къешІэ адыгэ ныор, Сабыйхэр Іэгу фытео... Къытхахь ори, синыбджэгъу, Къытхахь, сшыпхъу дах, ШъукъекІуал I илъэс фэхыгъэмэ Къак Іэзыжьыгъэ лъэпкъ джэгум!

Тыдэ шъущы Іэми, къызэхэшъух сымакъэ: 0-ой, марджэ! 0-ой, марджэ! Мар-джэ!

- * ХьатІый Азие цІыкІум цивилизацие ин щызыгъэуцугьэ лъэпкъэу «хатты» зыфиІу.
  - ** Лэбэрнащ ХъатІый пачъыхьэмэ

Хьант Гаркъомэ къяхъул Гагъэр

(Енэмыкъо Мэулид къыІотэжьыгъэ пшысэм техыгъ)

Еомэ зэраІомэ, зэраІотэжьэу зы псыуцуагьэ горэм хьантІаркъохэр хизэу хэсыгъэх. Фаер псыкІыІоу, фаер псычІэгъэу, фаери тыгьэ напэу зэрэгьэкъакъэхэмэ, зэрэгъэчачэхэу псэущтыгъэх. Зыдэлъэн-зыдэпкІэн зыфаюрэм фитыгьэх. Псэу зыхэсхэри, тыгъэу къатепсэрэри агъэунаеу зэгурыlо-зэдэlужьхэу щыІагъэх.

Аузэ, ба, макіа тешіагъэр, хьантІаркъохэр псыуцуагъэм хэзэрэмыгъэфэжьхэу хъугъэ. Нахьыжъыр япхъэтэпэмыхьэу, нахьыкІэр якІэнзехьэу, зышъхьэ къэзыІэтрэр чІагожьэу, езэрэмыгъэхьым хэхьагъэх. «Сэры» зыІохэрэр къахэкІотхи псыгутакъэм ышыгу дэкІоягъэх. хьаркъожъ пщыпІэ щагъаІи чІэтІысхьажьыгьэх. Ары шъхьае, ежьхэр хэмытэу модыкІэ псыуцогъэхэсхэр зэрэгъэжъотых.

Хъунэп ар! — аlуи, лlыкlо агъэкІуагъ. — О, Тхьэр зишІу хъун хьантІэркъо бын, ыІуагъ ліыкіом, — шъуижърэ шъуикІэрэ шъуизэхэмыдз, шъуихабзэ дэдзыхыгъ, езэрэутиуташъхьэу шъукъызэхэнагъ. Арэу зыхъугъэкІэ, типэщэшхо ижьау шъучІэуцонэу унашъо зэришІыгъэмкІэ макъэ къышъозгъэlунэу сыкъагъэкlуагъ.

– Уакъ, — аlуи, псыуцогъэхэсхэр зэрэгъэкъэкъагъэх. Зэхахыгъэм ыгъэгубжыгъэхэу зыдадзыягъ, зырадзыхыгъ. ХьантІэркъо ліыкіор псым чіагъэбынэу филъыгъэх.

=><==><==><

— Зэ шъубыяу, — ыІуагъ ащыщ горэ къахэкІоти. Нэхъупэхъу-лъэгубгъоу архъуашъо зыкіышьо хьантіаркьом ынапіэ кІыхьэу къыридзыхи, ыпэ зэ-Іигъэлъыгъ. ЫлъэтІаркъо уц гъугъэм шІуигъани, хьантІэркъо ліыкіом бгъунджэу фэуцуи, риlуагъ:

Зэхэоха!..

Зыгорэм иунашъо тырыпсэунэу пэкІэ псы тешъорэп тэ. Ар зы. Тышъхьафит. пашэ тыфаеп, хабзэу тиІэри тфырекъу. Ар тІу. Ящанэрэр хьантІэркъо елъфыр тызэфэд. «Зэфэдэныгьэм къемызэгьырэр типый», — аlуагь lyи, а укъэзыгъэкІуагъэхэм яюжь. Арэущтэу лыкор ытупщыжьыгь.

Ба, макіа тешіагъэр, еуи, къэхэмэ зэрэгъэчачэхэу мэпсэух аІозэ, къызыдизыгъи, къызыдикІыгъи амышІэу темыр лъэныкъомкІэ жьыбгъэшхо къыкъолъэтыгъ. Еуи, мо псыгутакъэм тесхэм яунашъхьэ зэщиут, ятахътэ риутэх, ежьхэри ритэкъохыхи псыуцуагъэм хитэкъуагъэх.

Мо жыбгьэу къилъыгьэр ащ къыщэуцумэ упэт, «тхъытхъытхъэу» чъыгэежъыр къыритхъ, «пліанкі» Іоу псыуцуагьэм къыхидз, псым ыныбэ къырифи, хьантІэркъо елъфыр зэбгырифыгъ. Хэт псычІэгъым чІигъэуагъ, хэт ныджым тыридзагъ, псы къиугъэм дилъэсыкІи, нахьыбэр гъуй нэкІым ритэкъуагъ. Нэрэ-Іэрэ азыфагу хьантіэркъо псэупіэр хэ- рамыдзэу, зэрэгьэкъакъэхэмэ, кужъ хъугъэ.

Ба, макІа тешІагъэр, еуи мафэ горэм хъугъэр зэрагъэшІэн яхьисапэу псычІэгъым ехыгъэ хьантІэркъо купыр псышъхьэм къыдэкІоягъ. Чъыг иутыгъэу псым хэлъым eylyгъэх-къеуІужьыгъэх.

– Уакъ, мыры шъујуа пащэу къытфагъэкІуагъэр? alyu, пэблагъэ зыфашlымэ ашІоигъоу ыкІыІу дэкІоягъэх. Ау — кіым-сым. Чъыгэежъ икІыкІыгъэми ерагъэу зегъэхъыешъ псы кlыlум телъ нахь, унашъо гори къафишІырэп.

— Уакъ. — ыІvи. цІыкІvцыкоу ащыщ горэ джагьэ.

— Уакъ, уакъ, мыдэ сыщыІ, жьыгъ. Аузэ, жьыбгъэм къелыжьыгъэхэр къыхэзэрэщыжьыгъэх. Нэхъу-пэхъу-лъэгубгъоу архъуашъор зыкІышъо хьантІаркъор къахэуцуи къялъэІугъ:

 О. хьантІэркъо зэІукІагъ. мы къытщышІыгъэр шъулъэгьугьэмэ, тыжъугьэсакъ. Зэрэтихэбзагъэу, зэгурыlо-зэдэlужьэу тыжъугъэпсэу.

- Уакъ, ощынэмэ, сипаlo зышылъ. — анахыкІэр къахэджыкІыгъ.

— Уакъ, плъэгъурэба, зы къури сысырэп.

— Уакъ, щынагъо гори щы-Іэп, — аlуи, мо нэхъу-пэхъулъэгубгъоу архъуашъор зыкІышъоу плъэгъурэм ыІуагъэр къы-

зэрэгьэчачэхэу хьантІаркъохэр псыуцуагъэм хэпкІэжьыгъэх.

Ба, макІа тешІагьэр, еуи ма-

фэ горэм тыгъэ къыкъокІы-

гьом тефэу благьом псыуцуа-

гъэр къыдзыхьагъ. ПсыІум Іусыгьэ хьантІаркъохэр ыдырхи, къэнагъэхэм унашъо афишІыгъ. – Мафэ къэс хьантІэркъо мин къысэшъутыщт. Сиунашъо

шъумыгъэцакІэмэ, мы псыуцуагъэу шъузыхэсыр зэишъугъо сшІыни, бгъэжъ Іусэу ныджым шъукъытесынэщт.

- Уакъ, ар хъуна? — агъэшІэгъуагъ зыхэм.

— Уакъ, уакъ, мырын фае Тхьэм къытфихьыгъэу типащэр, — аІуагъ адрэхэм.

ТемыдэІу хъущтэп, аlуи, лъэкІ зиlэхэр зэхахьэхи, лъэкІ зимыІэхэр благьом ыпашъхьэ рагъэуцуагъэх. Ар залъэгъум, хьантІэркъо заулэмэ псыч!эм зырагъэчъэхыгъ.

– Уакъ, тытежъугъэбани Іутэжъугъэф, — зым ыІуагъ.

— Хэт, хэт aloy? — адрэм ыдагъэп.

— Типс ришъоу ныджым тыкъытенэмэ, тау хъумэ тыпсэун, тау хъумэ тыунэн?!. — Джаущтэу мо благъом иунашъо аукъонкІэ щынэхэу, мафэ къэс хьантІэркъо мин ратзэ, зы заулэрэ хэтыгъэх.

Ба. макіа тешіагьэр, хьантІаркъохэр макІэ хъоу фежьагъ. Сыд ашІэщт? Еуи, езэрэщажьэхи нэхъу-пэхъу-лъэгубгъоу архъуашъор зыкlышъо хьантіаркъом дэжь кіуагьэх.

Тыкъегъэл мы лажьэу къытфехыгъэм, блэгъоныбэ текІvадэ, сыдым игъу, тыгъэгъуаз, къурмэн тызфэхъун, alyи елъэlугъэх.

Еуи, нэхъу-пэхъу-лъэгубгьоу архъуашъор зыкІышъо хьантІаркъор зэ пкІи, тІо лъагъэ, инэрыплъэ зэтригъэчъи, осэпсышъхьэ хэплъагъ.

 Осэпсышъхьзу сызхаплъэрэм, — ыІуагъ, — гъогупибл хэсэлъагъо. Зыр гъогуахэу кlыхьэ, тlур гъогуакоу кІэкІы. Щым апэ благьом зэпибзыгъ. Гъогу зэнкІэ закъоу къэнагъэр анахь чыжь. Ащ Благъом ыкІэ къеухьэ. Тыгъэм икъыкъок ыгъом зытежъугъафэу а гъогум шъутехьэмэ, блэгъоныбэ шъурищыжьыщт. Ау зырызэу шъутемыхь. шъутекІодэшт.

Нэхъу-пэхъу-лъэгубгьоу архъуашъор зыкlышъо хьантlаркъом зэриlуагъэм фэдэу, еуи, гьоу агъалжи, хьантІэркъо елъфыр зэфащэсыжьи, блэгъуакІэр къаухьи, гъогу занкІэ техьажьыгъэх.

Благъор шlэ, olyи? Благъом иунашъо зыгъэцэкІэни щымы-Іэжьэу, ышхыни ымыгъотыжьэу къызэнэм, зызэкІиуІапІи ІукІыжьыгъ.

ХьантІаркъохэри япсыуцуагъэ къекІужьхи аукъэбзыжьыгь. Фаер псычІэгьэу, фаер псыкІыІоу, фаер тыгъэ напэу, зыдэльэн-зыдэпкІэн зыфаІорэм фитхэу, янахьыжъ агъэпэрытэу, зэгурыю-зэдэіужьхэу зэрэгьэкъакъэхэмэ, зэрэгьэчачэхэу, псаоу-тхъэжьэу къэнэ-

Зытхыжьыгъэр УНЭРЭКЪО Рай. 8 Гъэтхапэм и 2, 2016-рэ илъэс «Адыгэ макь»

Бзылъфыгъэ купэу Т. Ацумы-

жъыр зыхэтым гурэю, ау сэ-

мэркъэоу къыдашІыхэрэм кІуапІэ

къыратырэп. Артистым ищхыпэ-

шъабэ, ымакъэ зэригъэпсыхэрэм

къэгъэлъэгъоныр къагъэбаи, сэ-

мэркъэумрэ трагедиемрэ язэ-

лъыІэсыкІэ, язэутэкІын амалхэм

же о с эре о с эре о с эре о С кусствэр — тибаины гъ с эре о с

Гущы Іэр ціыфхэм къагуры Іо зыхъукіэ, имэхьанэ зыкъе Іэты. Адыгэ Республикэмрэ Къалмыкъымрэ язаслуженнэ артистэу Ацумыжъ Тембот июбилей фэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхахьэм тирайонхэм, къалэхэм къарык Іыгъэхэр, тилъэп-

къэгъухэу якіэлэціыкіугъор іэкіыб хэгъэгухэм ащызыгъэкіуагъэхэр щытлъэгъугъэх. Искусствэм зэфищагъэхэм уахаплъэмэ, уадэгущыіэ пшіоигъо къодыеп, язэфэхьысыжьхэм уядэіунэу хэкіыпіэмэ уалъэхъу.

ШІушІагъэр къызэтэжьырэмэ

ащыщ

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцlэкlэ щытым зэхахьэу щыкlуагъэр Къалмыкъым изаслуженнэ артистэу, Адыгеим искусствэхэмкlэ изаслуженнэ Іофышlэшхоу, режиссерэу Хьакъуй Аслъан зэрищэзэ, Ацумыжъ Тембот ехьылlэгъэ къэбарэу къыlотагъэхэм анахьэу къахэтхыгъэр щыlэныгъэ гьогоу артистым къыкlугъэм зэрэщыгъуазэр, ишlушlагъэ зэригъэлъапlэрэр ары.

Щытхъу лыем зыдыримыгъэхьыхэу Хьакъуй Аслъан Т. Ацумыжъыр зыхэлэжьэрэ спектаклэхэм къатегущыlэзэ, артистым сэнаущыгъэу хэлъыр ирольхэм къащигъэлъэгъон зэрилъэкlырэм осэ ин ритыгъ.

Зиусхьаныр шъошіа?

Хъунэго Саидэ ипьесэ техыгьэ къэгъэлъэгъонэу «Зиусхьаныр орэпсэу!» зыфиlоу Хьакъуй Аслъан ыгъэуцугъэр гурыІогьошІоп. Зиусхьаныр агъэлъапІэ, ау алъэгъурэп, зыдэщыІэри ашІэрэп. Орэд къыфаюзэ, шыІэныгъэр нахь куоу зэрагъэшІэн фаеу чІыпІэ ифагьэхэм артистэу Т. Ацумыжъыр иролькІэ ащыщ. ГущыІэр зэригъэфедэрэм, къы-Іуатэрэм шІошъхъуныгъэ хилъхьэ зэрэшІоигьом уепльызэ, артистым къэlуакlэу къыгъотырэр огъэшіагьо. Зэкіоціапхагь, агьэпщынэн фаеу чІыпІэ зэжъу ифагъ. А уахътэм артистым къыГорэр дэгьоу зэхэохы. Ущхы пшІоигьоу, угу ебгъэгъунэуи нэгъэупІэпІэгъухэр къыхэкіых...

Дэгъоу ролыр къышІыным

Сурэтхэр зэхахьэм къыщытетхыгъэх.

фэші артистэу къыготым ельытыгьэр макіэп. Ащкіэ, Т. Ацумыжым къызэрэтиіуагьэу, тхьаусыхэным иіоф тетэп. Лъэпкъ театрэм дунэе шапхъэхэм адиштэрэ артистхэр щытэлъэгъух. Классикэм хэхьэгъэ произведениеу Моцартрэ Сальерирэ яхьыліагъэм уеплъы зыхъукіэ, ар-

тистхэу Тхьаркъохъо Теуцожьрэ Ацумыжъ Темботрэ язэпхыныгъэхэм узыфащэ. Артистхэр нэплъэгъу закъокіэ зэгурэіох, ярольхэм псэ къапагъакіэ, тарихъымрэ искуссствэмрэ уахащэ...

Артист пэпчъ къырыпшіэжьынэу рольхэр иіэх. Зыр классикэм нахь дехьыхы, ятіонэрэр драмэм хэлажьэзэ нэпсэу къехырэмкіэ уегъэгупшысэ. Т. Ацумыжъыр комедием къыщыпшіэжьыныр іэшіэхэу щыт. «Мыхьам-

чэрыекъор, привет!» зыфиІорэм Тембот зэрэхэлажьэрэм къепіоліэщтыр адыгэ шэн-хабзэхэм къашебгъажьэ хъушт. Мурэтэ Чэпае ипьесэу «Шъузабэхэм» трагедиеу къыхэпхырэр хэгьэгум игумэкІ, къуаджэм илыуз. Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ дзэкіоліым ироль Т. Ацумыжъым къешІы. Бгъэхэлъхьэ тамыгъэу къыфагъэшъошагъэм, Іашэр зэригъэфедэрэм уяплъызэ, хъулъфыгъэм ироль къоджэ щыІакІэм къырещалІэ.

Лэшэпсынэ дэкlыгъэхэу Хэгъэгу зэошхом хэкlодэгъэ хъулъфыгъэмэ ачlыпlэ бзылъфыгъэхэр иуцуагъэхэу лэжьыгъэр Іуахьжьы.

хьазабэу ательыр къыбгурэlо, якъин адэпlэты пшlоигъу. Т. Ацумыжъыр ролым къыщыгущыlэ къодыерэп. Будапешт зэрэщызэуагъэм, пшъашъэм шlупъэгъоу къыфишlыгъэм, къуаджэм къызэкlожьым Фыжьцlыкlу епсэлъыхъозэ инасып къызэрэчlэкlыгъэм уягупшысэзэ, шъузабэхэм ялъфыгъэхэмкlэ ягушlуагъо къагъэлъагъо, къагот хъулъфыгъэхэм гъогум лъэоир «къырадзы»...

«НовоАдыгейцэхэм», «Къокlасэм», нэмыкі къэшіыгъохэм Т. Ацумыжъыр зэрахэлажьэрэм, артисткэу Кіэмэщ Разыет бзылъфыгъэ пагэу тыгъуакіохэм апэуцужьырэм уфещэ, Т. Ацумыжъыр ролэу къышіырэмкіэ тинепэрэ щыіакіэ къызэіуихыным зэрэпылъыр, фэшъхьафхэри гъэшіэгъоных.

Лъэсрык lop агъэпщынэ

Драматургэу Къуекъо Налбый ытхыгъэм техыгъэ къэгъэлъэгъоныр полицием икъулыкъуш!эхэм яхьыл!агъ. Тхьаркъохъо Теуцожь полицием хэт, Т. Ацумыжъыр лъэсрык!у. Гъогум щызэ!ук!агъэх, лъэсрык!ор т!эк!у ешъуагъ, полицием икъулыкъуш!э ащ мэхьанэ ритырэп, автомашинэр къыгъэуцугъэу къызыщигъэхъузэ, лъэсрык!ом егыигъ, ыгъэпщынэнэу фежьагъ. Артистхэм тафэраз, щы!эныгъэр зытетым тетэу къагъэлъагъо, ярольхэмк!э зэгъэпшэнхэр уагъэш!ы. Ц!ыф къызэрык!ом игу-

мэкІхэм артистэу Т. Ацумыжьым уахещэ.

ГущыІэр — кІуачІэ

ШэнышІу зэрэхъугъэу, Ацумыжъ Тембот пчыхьэзэхахьэм къыщыфэгушІуагъэх. Адыгэ Республикэм культурэмкІэ и Министерствэ иотдел ипащэу Шэуджэн Бэлэ, Адыгеим и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцІэкІэ щытым ихудожественнэ пащэу Шъхьэлэхъо Светланэ, нэмыкІхэм къыхагъэщыгъ Т. Ацумыжъым исэнэхьат ехьылІэгьэ апшъэрэ еджапІэр къымыухыгъэми, театрэм иартист ціэрыіохэм ащыщ хъун зэрилъэкІыгъэр. Ордэн Фатимэ, Къэбэхьэ Анзор, Нэхэе Мэрджэнэт, Нэхэе Адамэ, Уайкъокъо Асыет, Джымэ Заремэ, Болэкъо Аминэт, фэшъхьаф артистхэм ягъусэу къышІырэ рольхэм псэ къапегьакІэ, тамэ ареты, зыми фэбгъадэхэрэп.

Икъоджэгъухэу, иlахылхэу Ацумыжъхэу Аслъан, Нухь, Казбек, Адам, Щагудж Казбек, Уджыхъу Ачрам, Тэхътэмыр Аслъан, Бастэ Юр, Шъхьэлэхъо Аслъан, Баджэ Шыхьам, фэшъхьафхэу гущыlэгъу тызыфэхъугъэхэм Тембот итворчествэ, ицыфыгъэ зэрагъэлъапlэрэр къыта- уагъ. Пэнэхэс щыпсэурэмэ аціэкіз Шъхьэлэхъо Эммэ юбилярым къыфэгушіуагъ.

Тэхъутэмыкъое районым иадминистрацие ипащэу Шъхьэлэхъо Азмэт ыціэкіэ юбилярым шіухьафтынхэр фишіыгъэх район администрацием культурэмкіэ игъэгорышіапіэ ипащэу Кіэлэбый Зурыет. Урысыем итеатрэхэм яюфышіэхэм я Союз ыціэкіэ Зыхьэ Заурбый гущыіэ фабэхэр зэхахьэм къыщиіуагъэх.

Артистхэу Хъурэнэ Азэ, Дзыбэ Мыхьамэт, Шымырзэ Казбек, Хъут Рустам, нэмыкІхэм юбилярым орэдхэр къыфаІуагъэх, Мышъэ Андзаур пщынэр ыгъэжъынчыгъ, ансамблэу «Абрекхэр», фэшъхьафхэр къыфэшъуагъэх. Ар лъытэныгъэу къыфашІырэм ишыхьат.

— Тхьаегъэпсэух къысфэгушуагъэхэр, сиюфшагъэ уасэ фэзышыхэрэр, пчыхьэзэхахьэм изэхэщакюхэр, — къыгуагъ Ацумыжъ Тембот. — Театрэм ныбджэгъушгуэр къыситыгъэх, искусствэр сищыгыныгъэ щыщ хъугъэ.

Зэхахьэм хэлэжьагьэхэу Пэрэныкъо Чатибэ, СтІашъу Юрэ, Нэгьэплъэ Аскэрбый, ЦІыкІушъо Аслъан, Кукэнэ Муратэ, МэщфэшІу Нэдждэт, ГъукІэлІ Сусанэ, Борэкъо Фатимэ, нэмыкІхэм ягупшысэ лъыдгъэкІуатэзэ, тигъэзетеджэмэ агу тыкъигущыІыкІзу тэлъытэ. Опсэу, Тембот! Тхьэм бэгьашІз уешІ, уинасып зыдэпльэгъужьзэ театрэм джыри бэрэ уфэлэжьэнэу пфэтэІо.

ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзы- гъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм льэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьа јэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэк іыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтын-хэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 5063 Индексхэр 52161 52162 Зак. 93

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьа Іэм иапэрэ гуадзэр

МэщлІэкъо Саид

Редактор шъхьаІэм игуадзэр пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

Хъурмэ Хъусен